

REFERAT |KRS| Helse- og sosialstyret (2015-2019) d. 17-04-2018

Møtedato Tirsdag d. 17. april 2018 kl. 14:00

Møtested Formannskapssalen

Indholdsfortegnelse

Program for møtet.....	3
Godkjenning av Helse- og sosialstyrets protokoll av 13.03.2018.....	6
Statusrapport: 42 omsorgsboliger for personer med demens, dagsenter og sonekontor på Strømme..	8
Årsrapport 2017 for Helse- og sosialsektoren.....	16
Orienteringssak: Regional samhandlingsmelding for rus- og psykisk helsefeltet.....	19
Svar på oversendelsesforslag - Papirløse personer i Kristiansand.....	23
SFO- ordningen for fysisk- og psykisk utviklingshemmede fra 5. trinn.....	31

Punkt 19/18: Program for møtet

Kristiansand, 09.04.2018

MØTEINNKALLING TIL HELSE- OG SOSIALSTYRET

Dato: 17.04.2018 kl. 13.40, Kiwi Kirkegt./Tollbodgt.
Sted: Formannskapssalen

**NB! Oppmøtetid-
og sted**

Innkalling gjelder bare medlemmer. Varamedlemmer møter etter særskilt innkalling.

Forfall medels snarest til Politisk sekretariat tlf. 905 81 832.

PROGRAM FOR MØTET:

- Kl. 13.40 Befaring Vågsbygdtonet
Tema ansvarlig: Virksomhet omsorgssentre v/ Anne Sofie Hellebø
Avgang med taxi fra Kiwi Kirkegt/Tollbodgt. Presis kl. 13.40
- Kl. 14.00 Velkommen v/ tjenesteleder Kristin Hakli
- Kl. 14.15 Velferdsteknologi: Innledning og visning
v/rådgiver Ilse van Lingen og spesialsykepleier Nina Abusland
- Kl. 15.00 Strømme: Status nye omsorgsboliger for personer med demens
v/rådgiver Ilse van Lingen
- Kl. 15.50 Avrunding v/ virksomhetsleder Anne Sofie Hellebø
- Kl. 16.00 Retur Rådhuset
- Kl. 16.45 - Legatstyremøte
- Orientering – tilskudd ved kulturdirektør Stein Tore Sorthe (kommer som sak i mai)
- Presentasjon - Matsvinn v/Solvor Stølevik
- Behandling av sakskartet

SAKSKART			Side
19/18	201800017-16	<u>Helse- og sosialstyresak:</u> Godkjenning av helse- og sosialstyrets protokoll av 13.03.2018	1

20/18	201803711-1	<u>Helse- og sosialstyresak:</u> Statusrapport: 42 omsorgsboliger for personer med demens, dagsenter og sonekontor på Strømme	7
21/18	201803229-1	<u>Helse- og sosialstyresak:</u> Årsrapport 2017 for Helse- og sosialsektoren	14
22/18	201402153-15	<u>Helse- og sosialstyresak:</u> Orienteringssak: Regional samhandlingsmelding for rus- og psykisk helsefeltet	56
23/18	201707634-9	<u>Formannskapssak:</u> Svar på oversendelsesforslag - Papirløse personer i Kristiansand	144
24/18	201802880-1	<u>Bystyresak:</u> SFO- ordningen for fysisk- og psykisk utviklingshemmede fra 5. trinn	151

Viggo Lütcherath
Leder
(sign.)

Punkt 20/18: Godkjenning av Helse- og sosialstyrets protokoll av 13.03.2018

Bilag

Protokoll Helse- og sosialstyret 13.03.2018

Dato 19. mars 2018
Saksnr.: 201800017-16
Saksbehandler Maren Svenning

Saksgang
Helse- og sosialstyret

Møtedato
17.04.2018

Godkjenning av helse- og sosialstyrets protokoll av 13.03.2018

Forslag til vedtak

[Helse- og sosialstyret godkjenner helse- og sosialstyrets protokoll av 13.03.2018](#)

Wenche P. Dehli
Helse- og sosialdirektør

Maren Svenning
Utvalgssekretær

Vedlegg:
Helse- og sosialstyrets protokoll av 13.03.2018

Punkt 21/18: Statusrapport: 42 omsorgsboliger for personer med demens, dagsenter og sonekontor på Strømme

Dato 4. april 2018
Saksnr.: 201803711-1
Saksbehandler Ilse Van Lingen

Saksgang
Helse- og sosialstyret

Møtedato
17.04.2018

Statusrapport: 42 omsorgsboliger for personer med demens, dagsenter og sonekontor på Strømme

Sammendrag

Formannskapet (25.09.12), Helse- og sosialstyret (21.04.15) og Bystyret (22.06.16) har vedtatt bygging av nye omsorgsboliger for personer med demens. Disse skal tilrettelegges for implementering av virksomme elementer fra landsbykonseptet til De Hogeweyk i Nederland. Det bygges dagsenter og sonekontor i tilknytning til de nye omsorgsboligene.

Målgruppen er personer med demens som trenger døgnomsorg. Kriteriene for å få tildelt døgnomsorg skal være uendret fra i dag.

Areal- og bygningsmessig tilrettelegging.

Omsorgsboligene bygges som bokollektiv med private rom rundt felles stue og kjøkken. Bygget skal legges til rette med moderne velferdsteknologi og får døgnrytmebelysning.

Den nye bebyggelsen knyttes til eksisterende sykehjem og omsorgsboliger slik at det oppstår et trygt indre uteareal. Her etableres internbutikk, kafe, frisør, fotterapeut, aktivitetskontor og klubbrom. Både kafeen og de indre områdene vil være åpne for at nærmiljøet kan benytte seg av tilbudene. På denne måten skapes integrering med samfunnet.

Verdiforankring og faglig filosofi

Kommuneplanen for Kristiansand har som visjon «en skapende by med ambisjoner». Landsbykonseptet er i tråd med visjonen, og satsningsområdet «deltakelse og tilhørighet».

Visjonen for landsbykonseptet er «fortsette å leve på mitt vanlige vis». Viktige fokusområder og mål for å oppnå dette er hjemlighet, gjenkjennelighet, bevegelsesfrihet, daglige gjøremål, personlige interesser og deltakelse i samfunnet.

Landsbykonseptet hjemles som omsorgsboliger, fordi dette støtter opp under visjonen. Et viktig element som bidrar til hjemlighet i bokollektivene, er å utføre daglige gjøremål som handling, matlaging, rydding, renhold, tøyvask.

Livsstilsspesifikke bokollektiv er et sentralt element i landsbykonseptet i De Hogeweyk i Nederland. Prosjektet undersøker mulighetene til å utarbeide et livsstilskonsept som kan passe for befolkningen i Nye Kristiansand.

Det skal utarbeides et aktivitetskonsept som baserer seg på klubber med begrenset antall deltakere. Innholdet i klubbene tilpasses interessene til beboerne over tid.

Prosjektet arbeider med å legge til rette for etablering av næring i landsbykonseptet. Ulike rom vil også kunne lånes ut til foreninger og privatpersoner.

Tverrfaglighet

Prosjektet har utarbeidet et forslag til bemanningskonsept med ansvarlige team i bokollektivene, og et ressursteam som arbeider på tvers av kollektivene. Teamene i bokollektivene har ansvaret for både omsorgen til beboerne, og husholdningen. På denne måten oppnår vi en hjemlig drift av kollektivene, faste stabile team i hvert bokollektiv, og kompetansen til ressursteamet benyttes der den er nødvendig.

Prosjektet tar sikte på å etablere samhandling med ulike grupper som har behov for tilrettelagte arbeidsplasser og/eller arbeidstrening.

For personer med demens som trenger døgnomsorg, er det nødvendig å ha tilstedeværende bemanning i bokollektivene, istedenfor punkttjenester. Budsjettet for omsorgstjenesten er justert for tilstedeværende bemanning i HP 2018 – 2022.

Frivillighet

Det er et mål for landsbykonseptet å integrere frivillighet som en strukturell del av hverdagslivet som foregår. Det er ønskelig å etablere en frivillig tjeneste som bidrar i aktivitetskonseptet.

Forslag til vedtak

[Helse- og sosialstyret tar saken til orientering](#)

Wenche P. Dehli
Helse- og sosialdirektør

Ilse van Lingen
Prosjektleder etablering nye omsorgsboliger

Bakgrunn for saken

Formannskapet (25.09.12), Helse- og sosialstyret (21.04.15) og Bystyret (22.06.16) har vedtatt bygging av nye omsorgsboliger for personer med demens. I utvikling av omsorgsboligene og tilhørende tjenester skal det tilrettelegges for implementering av virksomme elementer fra landsbykonseptet til De Hogeweyk i Nederland.

Administrasjonen har besluttet å bygge nytt dagsenter og sonekontor i tilknytning til de nye omsorgsboligene. Hensikten er å skape synergieffekt både i byggeprosjekt og i tjenestene.

Nybygget som lokaliseres på Strømme i tilknytning til eksisterende sykehjem og omsorgsboliger, og utformes som et landsbykonsept. Nybygget skal eies av Kristiansand Boligselskap KF (omsorgsboliger) og Kristiansand Eiendom (dagsenter og sonekontor).

Målgruppen for de nye omsorgsboligene er personer med demens som trenger døgnomsorg. Kriteriene for å få tildelt døgnomsorg skal være uendret fra i dag. Det betyr at det er dagens sykehjemsbeboere som har demens, som kan bli tildelt plass i landsbykonseptet.

Etablering av nye omsorgsboliger, dagsenter og sonekontor er organisert som et prosjekt. Prosjektet ble etablert for perioden 01.01.2016 – 31.12.2017, og er videreført til 31.12.2018.

Denne saken informerer om status i prosjektet og refererer til de ønskede virksomme elementene, jfr. den politiske bestillingen: Areal- og bygningsmessig tilrettelegging, verdiforankring og faglig filosofi, tverrfaglighet og frivillighet.

1. Status byggeprosjekt

Reguleringsplanen ble vedtatt i Bystyret 31.01.2018.

Byggeprosjektet er i detaljprosjektfasen. Teknisk plan er sendt inn til ingeniørvesenet for godkjenning. Forventet utlysning av anbudskonkurranse for veiomlegging og grunnarbeider er vår 2018, forventet utlysning av anbudskonkurranse for bygg sommer 2018.

Oppstart av omlegging av veien og grunnarbeider er planlagt sommer 2018, oppstart av bygg planlegges høst 2018. Prosjektet etableres på en relativt trang tomt. Dette medfører behov for noe lengre byggeperiode enn antatt, for å ivareta sikkerheten på byggeplassen. Ferdigstilling er flyttet fra desember 2019 til september 2020.

Totalbudsjett for omsorgsboliger, sonekontor og dagsenter er 290 mill. kr. For detaljer om dette henvises til sak 201801320-1 som ble behandlet i Helse- og sosialstyremøtet 13.02.2018.

Areal- og bygningsmessig tilrettelegging.

Utforming

Omsorgsboligene bygges som bokollektiv med private rom som plasseres rundt felles stue og kjøkken. Bokollektivene utformes som et vanlig hjem, med inngangsdør fra utearealene, entré, felles vaskerom, og terrasse med vinterhage.

Den nye bebyggelsen knyttes til eksisterende sykehjem og omsorgsboliger på en slik måte at det oppstår et trygt indre uteareal der beboerne kan bevege seg rundt på egenhånd. I disse utearealene møter beboerne i tillegg til parkarealer også en handlegate, med internbutikk, frisør, fotterapeut, aktivitetskontor og klubbrom. I enden kan beboerne gå inn i kafeen.

Både kafeen og de indre uteområdene vil være åpne for publikum, slik at nærmiljøet kan komme og benytte seg av tilbudene. På denne måten skaper vi integrering med samfunnet.

Teknologi

Bygget skal legges til rette med moderne velferdsteknologi. Alarmanlegg anskaffes i tråd med den nye innkjøpsavtalen for Agder. Prosjektet skal utrede nærmere hvordan andre funksjoner og tilhørende teknologi løses. Dette gjelder teknologi knyttet til beboerrommene, inngangspartier og medarbeidernes dokumentasjonssystemer.

Omsorgsboligene får døgnrytmebelysning, som innebærer at belysningen er hvitere om formiddagen, og blir gradvis gulere og rødere mot ettermiddagen og kvelden. Dette har en dokumentert positiv effekt på mental helse og døgnrytme.

2. Status omsorgskonsept

Prosjektet «etablering av nye omsorgsboliger og tilhørende tjenester» har i en tidlig fase utarbeidet en overordnet konseptbeskrivelse for døgnomsorg til personer med demens. Ulike deler av konseptet utvikles videre på nødvendig detaljnivå, i perioden fram mot ferdigstilling og igangsetting.

Kristiansand demensforening og Seniorrådet har bidratt aktivt i ulike utviklingsprosesser. Rådet for funksjonshemmede har blitt informert om status i prosjektet.

Verdiforankring og faglig filosofi

Visjon

Kommuneplanen for Kristiansand har som visjon «en skapende by med ambisjoner». Et av fire satsningsområder er «deltakelse og tilhørighet». Landsbykonseptet støtter godt opp under både visjonen og satsningsområdet.

Visjonen for landsbykonseptet er «fortsette å leve på mitt vanlige vis». Viktige fokusområder og mål for å oppnå dette er hjemlighet, gjenkjennelighet, bevegelsesfrihet, daglige gjøremål, personlige interesser, deltagelse i samfunnet.

Omsorgsboliger

Administrasjonen har grundig vurdert og holder fast ved at landsbykonseptet hjemles som omsorgsboliger, fordi dette er i tråd med og styrker visjonen. I en omsorgsbolig har beboer et leieforhold, og medbringer ikke bare sine egne møbler, men også for eksempel egne håndklær og sengetøy, og gjør sine egne innkjøp til privat forbruk. Dette styrker hjemligheten og gjenkjenneligheten i tjenesten.

Hjemling som omsorgsboliger kan gi en utfordring vedrørende beboere som ønsker å forlate området. Omsorgsboliger er private hjem, og det kan ikke fattes vedtak om «tilbakeholdelse i institusjon» slik vi en behov kan gjøre på sykehjem. Dette skal håndteres forsvarlig og etter individuelle vurderinger, i samarbeid med pårørende. Mulige måter å håndtere det på er bruk av velferdsteknologi, bemannet resepsjon og avtaler med pårørende om ønsket reaksjon/handling fra personalet. Konseptet og byggets utforming planlegges også med tanke på dette.

Prosjektet har fått aksept for å senke antall beboere fra 8 til 7 per bokollektiv, for å øke kvaliteten i tjenesten, skape større ro i bogruppene, og komme litt nærmere en vanlig hjemmesituasjon.

Daglige gjøremål

Et viktig element som bidrar til hjemlighet i bokollektivene, er å utføre daglige gjøremål som handling, matlaging, rydding, renhold, tøyvask. En del beboere vil kunne delta i noe av dette, andre vil kunne være tilstede og oppleve at disse gjøremålene pågår.

Livsstil

Segmentering etter livsstil er kjente begrep i markedsføringsbransjen, men nye i helsesektoren. Livsstilsspesifikke bokollektiv er et sentralt element i landsbykonseptet i De Hogeweyk i Nederland. Det finnes mange meninger for og imot et slikt konsept i Norge. I

drøfting med Eldrerådet ble det også fremmet mange spørsmål og motforestillinger, samt noe støtte til at det kan være hensiktsmessig.

For å kunne avklare om det er både mulig og hensiktsmessig å etablere livsstilsspesifikke bokollektiv, skal prosjektet de nærmeste månedene undersøke mulighetene til å utarbeide et livsstilskonsept som kan passe for befolkningen i Nye Kristiansand. Dersom livsstilsspesifikke grupper skal testes ut, vil det kunne være hensiktsmessig å etablere 3-4 grupper med ulike livsstiler, og beholde 2-3 grupper nøytrale. På den måten får vi et sammenligningsgrunnlag og kan evaluere om et slikt konsept har en effekt. I tillegg vil forvaltningsutfordringen med tildeling av plasser begrenses på denne måten.

Aktiviteter

I tiden fram til åpning skal det utarbeides et aktivitetskonsept som baserer seg på klubber. Innholdet i klubbene tilpasses interessene til beboerne over tid, som for eksempel musikkjanger, typer håndarbeid, baking, fysisk aktivitet. Antall deltakerne skal være lavt i hver klubb, slik at det blir et oversiktlig og personlig tilbud til den enkelte beboer. I tillegg til klubbene videreføres det vellykkede tilbudet gjennom Kulturrullator og Kilden digital.

Næring

Landsbykonseptet skal være et levende, åpent og attraktivt sted å komme til, både for beboere, pårørende og nærmiljøet. Prosjektet arbeider med å legge til rette for etablering av næring i landsbykonseptet.

Det vurderes om kafeen skal drives i egen regi eller leies ut til privat næringsdrivende. I tillegg arbeides det med flere former for leiekontrakter både for faste leietakere som frisør og fotterapeut, og for andre som kan ønske å selge tjenester og/eller varer – enten over tid, eller på bestemte tidspunkter. Det vil for eksempel være ønskelig at det gjennomføres julemarked og andre former for salgsboder gjennom året, at våre lokaler benyttes til diverse typer kveldskurs, at det selges produkter som beboere / dagsenterbrukere har produsert, m.m.

Møterom, flerbruksrom, trimrom og dagsenterlokaler vil også kunne lånes ut til foreninger og privatpersoner, på lik linje med underetasjen i Rådhuskvartalet.

Tverrfaglighet

Bemanningskonsept

Prosjektet har utarbeidet et forslag til bemanningskonsept med ansvarlige team i bokollektivene og et ressursteam som arbeider på tvers av kollektivene.

De ansvarlige teamene i bokollektivene har ansvaret for både omsorgen til beboerne, og husholdningen. Helsefagarbeiderne bærer hovedansvaret i disse teamene, og samarbeider med husholdningsassistenter.

Ressursteamet består av sykepleier og atferdsspesialist, som har ansvar for de spesialiserte oppgavene. Disse vil jobbe både på avtale (for eksempel planlagt sårskift) og på akutt forespørsel (for eksempel en utagerende beboer)

På denne måten oppnår vi en hjemlig drift av kollektivene, faste stabile team i hvert bokollektiv, og vi benytter kompetansen til ressursteamet der den er nødvendig.

Det etableres en bemannet resepsjon på dagtid og deler av kvelden. Dette er nødvendig for å ha oversikt over hvem som benytter anlegget, og om beboere som ikke klarer seg i trafikken, allikevel beveger seg ut, jfr. beskrivelsen av hjemling som omsorgsboliger ovenfor.

I tillegg planlegges det å ansette aktivitetskoordinator, kokk og kafeleder og butikkansvarlig.

Felles ansvar

Beboerne vil vandre rundt i anlegget, delta i livet som foregår, og vil dermed ikke til enhver tid være synlig for det ansvarlige teamet, men møte på andre medarbeidere eller frivillige.

Alle som skal jobbe - og bidra frivillig – i landsbykonseptet, har et ansvar for å involvere og bistå alle beboere som de møter på. Dette vil også være et krav til næringsdrivende som skal tilby sine tjenester i vårt konsept.

Samhandling

Prosjektet tar sikte på å etablere samhandling med ulike grupper som har behov for tilrettelagte arbeidsplasser og/eller arbeidstrening. Vi forventer å kunne skape muligheter innen drift av kafe, vedlikehold av bygg og hager, enkelte oppgaver knyttet til husholdningen i bokollektivene. Det er ønskelig å etablere samarbeid om dette med Nav, virksomhet oppfølging og utdanningsenheten i Vest-Agder Fylkeskommune.

Økonomi

Målgruppen for omsorgsboligene er personer med demens som trenger døgnomsorg. Det betyr at det er nødvendig å ha tilstedeværende bemanning i bokollektivene, til forskjell for dagens omsorgsboliger der omsorgstjenesten er tilgjengelig for punkttjenester. Budsjettet for omsorgstjenesten er justert for tilstedeværende bemanning i HP 2018 – 2022.

Kompetanse

Det skal utarbeides nødvendig opplæring for alle ansatte og frivillige som skal arbeide i omsorgsboligene. Fagområder som skal inkluderes er blant annet demens, miljøbehandling, mat og hygiene, prinsippene i omsorgskonseptet.

Frivillighet

Helse- og sosialsektoren arbeider målrettet med styrking av frivillighet, i tråd med Frivillighetsmeldingen. Prosjektet aktivitets- og nettverkskoordinator i virksomhet Omsorgssentre leverer i vår anbefalinger for hvordan frivilligheten i omsorgssentrene kan koordineres og styrkes.

Det er et mål for landsbykonseptet å integrere frivillighet som en strukturell del av hverdagslivet som foregår. Det er de ansatte som skal ha det fulle ansvaret for omsorgen og driften av husholdningen, samt koordinering av aktivitetskonseptet. Det er ønskelig å etablere en frivillig tjeneste som bidrar i aktivitetskonseptet, for eksempel med å bringe og hente beboere, støtte til gjennomføring av aktiviteter, og ulike bidrag til sosiale stunder i bokollektivene.

Prosjektet skal utvikle rammer for frivilligheten i samhandling med

- de etablerte frivillige organisasjoner i Kristiansand
- frivillighetsgruppen i HS som tilrettelegger for arbeid med mål og tiltak fra frivillighetsmeldingen
- rådgivere frivillighet i virksomhet Helsefremming og innovasjon
- resultater og anbefalinger fra prosjektet Aktivitets- og nettverkskoordinator
- etablerte strukturer i aktivitetstilbudet på omsorgssentrene som Kulturrullator, Kilden digital og pågående frivillig aktivitet på Strømme omsorgssenter.

Punkt 22/18: Årsrapport 2017 for Helse- og sosialsektoren

Bilag

Årsrapport for helse- og sosialsektoren 2017 egen rapport for HS.docx

Dato 19. mars 2018
Saksnr.: 201803229-1
Saksbehandler Birgit Tveit Sæbø

Saksgang
Helse- og sosialstyret

Møtedato
17.04.2018

Årsrapport 2017 for Helse- og sosialsektoren

Sammendrag

Årsresultatet for Helse- og sosial sektoren viser et regnskapsmessig underskudd på 17,9 mill kr., noe som utgjør 0,7 % av brutto driftsregnskap. I realiteten er sektorens økonomiske resultat i balanse. Rådmannen anbefaler at det gis kompensasjon for endringene i rammebetingelsene i forbindelse med ressurskrevende tjenester på 10,5 mill. kr i årsoppgjøret 2017. Dette reduserer underskuddet til -7,4 mill. kr. I tillegg har vi hatt merutgifter på ressurskrevende tjenester på ca. 8 mill. kr. Den tilhørende inntekten bokføres i 2018. Samlet sett tilsier dette en drift i balanse.

Volumet innenfor hjemmesykepleien økte i starten av 2017. Dette har resultert i at man har klart å stabilisere utviklingen gjennom året. Det har imidlertid vært en økning på 1000 timer i desember måned, til 37 286 timer. Det kan skyldes naturlige variasjoner. Utviklingen følges tett opp.

Over- og underskuddene i sonene som leverer hjemmetjenester varierer. Noen av sonene har store svingninger i antall hjemmesykepleietimer og det er vanskelig å tilpasse bemanningen til disse endringene raskt nok. Det er også utfordrende å lage effektive arbeidslister på de sonene som har ressurskrevende tjenester samtidig som høyt sykefravær gir seg utslag i dyre overtidsløsninger.

Virksomhet oppfølging har siden høsten 2016 arbeidet med å tilpasse boligdriften innenfor rus- og psykisk helse. Noen endringer vil ikke få full effekt før i 2018. På grunn av den økonomiske situasjonen i virksomheten ble oppstart av enkelte nye tjenester utsatt.

Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp har økt i 2017 sammenlignet med 2016. Gjennomsnittet på antall mottakere i 2017 er 935 mot 861 i 2016, noe som tilsier en økning på 8,6 %. Utbetalingene til økonomisk sosialhjelp har økt fra 96 mill. kr i 2016 kr til 109 mill. kr i 2017, en økning på 13,5 %.

Antall unge mottakere under 25 år som mottar sosialhjelp har flatet betydelig ut og har kun økt fra 184 i 2016 til 186 i 2017. Samme utvikling er også tilfellet når en ser på antall mottakere under 30 år, kun en marginal økning fra 2016 til 2017.

Sektoren har i 2017 et sykefravær på 9,2 %. Sykefraværet er uendret fra 2016, men er økt fra 2015. Det er høyt fokus på sykefravær og arbeidet for å redusere dette i sektoren. Fraværet er ulikt i de forskjellige virksomhetene og innenfor ulike tjenester.

Forslag til vedtak

[Årsrapport for 2017 for Helse- og sosialsektoren tas til orientering](#)

Wenche P. Dehli
Helse- og sosialdirektør

Birgit Tveit Sæbø
Økonomirådgiver

Vedlegg:
Årsrapport 2017 for Helse- og sosial sektoren

Punkt 23/18: Orienteringssak: Regional samhandlingsmelding for rus- og psykisk helsefeltet

Bilag

Samhandlingsmelding for rus- og psykisk helsefeltet i Agder.pdf

Prosjektdirektiv Regional samhandlingsmelding for rus- og psykisk helsefeltet i Agder.pdf

Dato 12. mars 2018
Saksnr.: 201402153-15
Saksbehandler Hilde Engenes

Saksgang
Helse- og sosialstyret
Oppvekststyret

Møtedato
17.04.2018
24.04.2018

Orienteringssak: Regional samhandlingsmelding for rus- og psykisk helsefeltet

Sammendrag

Kommunene på Agder og Sørlandet sykehus HF har slutført felles prosjektsamarbeid om å utarbeide regional samhandlingsmelding på rus- og psykisk helsefeltet. Meldingen ble vedtatt av Overordnet Strategisk Samarbeidsutvalg (OSS) 1. mars 2018. Meldingsarbeidet har hatt som sentral målsetting å utarbeide et felles kunnskapsgrunnlag og forståelse av utfordringsbildet regionalt, slik at dette kan danne grunnlag for utvikling av felles innsats og retning på feltet i regionen fremover. Meldingen angir satsingsområder og kommer med anbefalinger til hvordan arbeidet på rus- og psykisk helsefeltet kan følges opp både når det gjelder samhandling og knyttet til spesifikke problemstillinger på feltet. OSS har vedtatt at meldingen skal følges opp gjennom å konkretisere en plan for implementering og legge til rette for etablering av et fagutvalg på området. Dette vil skje gjennom å videreføre den partssammensatte koordinerende gruppen som har fungert gjennom prosjektperioden. Helse- og sosialdirektøren sørger for at det blir etablert en tverrsektoriell arbeidsstruktur i kommunen for å sikre strategisk forankring og faglige vurderinger og anbefalinger – både på barn, unge og voksenfeltet.

Arbeidet til den partssammensatte gruppen skal resultere i en sak til OSS i juni 2018. Helse- og sosialstyret og oppvekststyret vil holdes orientert om arbeidet.

Forslag til vedtak

[Helse- og sosialstyret tar saken til orientering](#)

Wenche P. Dehli
Helse- og sosialdirektør

Svein Ove Ueland
Konst.oppvekstdirektør

Hilde Engenes
rådgiver

Vedlegg:
Samhandlingsmelding for rus- og psykisk helsefeltet i Agder
Prosjektdirektiv

Bakgrunn for saken

Da kommunene på Agder ga høringsuttalelse til Sørlandet Sykehus HF (SSHF) utviklingsplan 2030 i 2014 ble det uttrykt stor bekymring for retningsendringen som fremkom innenfor rus og psykisk helsefeltet. Da Utviklingsplan 2030 ble behandlet i foretaksstyret til SSHF 05.02.2015 ble følgende vedtatt: *”Større endringer i tilbudet innen psykisk helse skal skje i god samhandling med kommunene og brukerne. Styret ber direktøren ta initiativ til en felles plan for SSHF og kommunene i Agder på feltet psykisk helse og rus.”* Dette vedtaket ble behandlet i Overordnet Strategisk Samarbeidsutvalg (OSS) 06.02.2015 og 27. 05.2015, og det ble vedtatt å utarbeide en felles regional Samhandlingsmelding for rus og psykisk helsefeltet som skal være et felles grunnlag for en bærekraftig utvikling av dette feltet i regionen. En partssammensatt arbeidsgruppe utarbeidet mandat og skisse til organisering og prosess for meldingsarbeidet. Kristiansand kommune har hatt arbeidsgiveransvaret for prosjektleder og kommunen har hatt egen representasjon i i alle deler av prosjektstrukturen.

Det har vært vesentlig at meldingsarbeidet har gått parallellt med SSHFs arbeid med endelig forslag til utviklingsplan for sykehuset, U 2035, slik at de kan innarbeide sentrale momenter fra meldingen.

I følge prosjektdirektivet skal meldingen og arbeidet med denne ha som sentrale effekter:

- *Felles virkelighetsforståelse og oppfatning av utfordringsbildet er godt forankret i regionen.*
- *Det foreligger et felles kunnskapsgrunnlag for strategisk utvikling på rus- og psykisk helsefeltet i regionen.*
- *Det er et godt fundament for bærekraftig utvikling av koordinerte og sammenhengende tjenester på rus- og psykisk helsefeltet.*
- *Det er god utnyttelse av totalressursene på rus- og psykisk helsefeltet i regionen.*
- *Innbyggerne i regionen tilbys virkningsfulle behandlings- og rehabiliteringstiltak på rus- og psykisk helsefeltet.*
- *Arbeidet med Samhandlingsmeldingen gir et godt grunnlag for strategiske innspill i nasjonale prosesser og utviklingsarbeid.*

Gjennomføring av meldingsarbeidet

Meldingsarbeidet har vært gjennomført i en prosjektstruktur med OSS som styringsgruppe og med et fagutvalg og en koordinerende arbeidsgruppe som sentrale verktøy for prosjektleder. Fagutvalget har dekket både tjenestene til barn og unge og voksne på rus- og psykisk helsefeltet, fra kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Bruker- og pårørendeorganisasjoner har vært medlem av utvalget. Fagutvalget har bidratt i vurderinger av faglige problemstillinger og analysearbeid. Koordinerende arbeidsgruppe har bestått av en representant fra hver kommuneregion, Kristiansand kommune og tre representanter fra Sørlandet Sykehus HF. Gruppen har bistått prosjektleder med å planlegge prosesser, dialogsamlinger og informasjonsarbeid med tanke på god forankring på begge forvaltningsnivå.

Bred involvering og god forankring i alle faser av prosjektet har vært et eget resultatmål for arbeidet. Dette blir viktige hensyn også ved oppfølging av meldingen. Regionen har med meldingsarbeidet gjort viktige erfaringer som kan overføres til andre utviklingsområder. Arbeidet har også vakt nasjonal interesse; det er ikke gjennomført liknende arbeid mellom kommuner og helseforetak i andre regioner.

Hovedelementer i «Samhandlingsmelding for rus- og psykisk helsefeltet i Agder»

Meldingen beskriver befolkmessige utfordringer og levekårsproblematikk på Agder som har særlig relevans for utviklingen av rus- og psykisk helsefeltet i regionen.

Meldingen identifiserer områder for forbedring når det gjelder samhandling og peker her særskilt på sårbare overganger i pasientforløpene, forhold som handler om ansvars- og

oppgavefordeling samt kommunikasjon, informasjonsflyt og kunnskap om tjenester og regelverk.

Et hovedoppdrag for meldingsarbeidet har vært å peke på hvilke **satsningsområder** regionen skal samle seg om i tiden fremover, med utgangspunkt i et omforent utfordringsbildet og den kunnskapen som foreligger.

Satsningsområder når det gjelder arbeidet med **definerte målgrupper**:

- **Barn og unge**
 - barn og unge med psykiske plager
 - barn og unge som er pårørende
 - barn og unge med alvorlige og sammensatte problemer
- **Personer med samtidige rus- og psykiske lidelser**
- **Eldre med sammensatte lidelser**

Satsningsområder når det gjelder **organisering av tjenestene og faglig tilnærming**

- **Samhandling mellom tjenestenivå, innad i tjenester og interkommunalt**
- **Arenafleksible tjenester**
- **Komplementære tjenestetilbud**
- **Koordinert fagutvikling med vekt på recovery**

Oppfølging av meldingen i Kristiansand kommune

Da meldingen ble lagt frem til sluttbehandling i OSS 1 mars ble følgende vedtatt:

Vedtaket:

1. OSS som styringsgruppe slutter seg til innholdet i meldingen og de angitte satsningsområdene
2. OSS anbefaler meldingen som retningsdokument i sine besluttede organer, og at SSHF hensyntar meldingens innhold i UP2035 og kommunene hensyntar meldingens innhold i sine planverk
3. OSS som styringsgruppe vurderer samhandlingsmeldingsprosjektet som avsluttet
4. OSS ber koordinerende arbeidsgruppe utarbeide forslag til handlingsplan, mandat og sammensetning for et fagråd psykisk helse og rusbehandling for behandling i neste OSS.
5. Det lages en egen pressemelding om meldingsarbeidet

Administrasjonen følger opp vedtaket i OSS og viderefører deltakelsen og arbeidet i den partssammensatte koordinerende arbeidsgruppen som beskrevet. Det vil bli utarbeidet forslag til fremdriftsplan som prioriterer arbeidet med de ulike satsingsområdene og legger til rette for at det utarbeides mål, strategier og hovedtiltak. Det er helse- og sosialsektoren som representerer kommunen i arbeidsgruppen. Helse- og sosialdirektøren sørger for at det blir etablert en tverrsektoriell arbeidsstruktur i Kristiansand kommune for å sikre strategisk forankring og faglige vurderinger og anbefalinger – både på barn, unge og voksenfeltet.

Arbeidet til den partssammensatte gruppen skal resultere i en sak til OSS i juni 2018. Helse- og sosialstyret og oppvekststyret vil holdes orientert om arbeidet.

**Punkt 24/18: Svar på oversendelsesforslag - Papirløse personer i
Kristiansand**

Dato 5. april 2018
Saksnr.: 201707634-9
Saksbehandler Birgith Ness

Saksgang
Helse- og sosialstyret
Formannskapet

Møtedato
17.04.2018
02.05.2018

Svar på oversendelsesforslag - Papirløse personer i Kristiansand

Sammendrag

I forbindelse med oppfølging av sak «Papirløse flyktninger» Formannskapet sak 133/17 ble følgende vedtatt:

Formannskapet ber rådmannen vurdere å fremlegge en sak om å kartlegge hvor mange papirløse personer som bor i Kristiansand, hvor lenge de har vært her og hvilke behov de har. Med bakgrunn i en slik oversikt, ber formannskapet om en sak som tar for seg oppfølging av disse menneskene, inkludert mulig hjelp innenfor de primære behov, samt øvrige behov, som avdekkes.»

I Formannskapet 10.01.18 orienterte UDI om regelverket i forhold til målgruppen «papirløse».

Administrasjonen har i denne saken innhentet informasjon fra ulike aktører, blant annet politiet, frivillige organisasjoner, Bergen kommune.

Det er ikke mulig å gi noe klart svar på hvor mange «papirløse» personer som oppholder seg i Kristiansand kommune. Det som kan dokumenteres er de 30 personene som oppholder seg på kommunens Alternative mottak og noen enkeltpersoner i Statlige asylmottak.

Når det gjelder øvrige personer som kan omtales som papirløse har disse personene svært liten interesse av å være synlige, og det gjør det jo også utfordrende å kunne si noe klart om et antall, hverken i Norge eller mer lokalt i Kristiansand.

Kristiansand kommune kan ikke gjøre noe med den formelle statusen (avslag på asylsak/ midlertidig opphold med begrensninger) beboerne i alternativt mottak/asylmottak har.

Kristiansand kommune gir nødvendige helsetjenester til målgruppen både ved Gyldengården helsesenter og andre kommunale helsetjenester.

Personer som bor i Alternativt mottak/Statlig asylmottak får dekket primære behov gjennom mottakene og kan benytte seg av frivillighetens tilbud om aktiviteter, sosialt samvær, mat etc.

Andre papirløse kan også benytte seg av de tilbud som frivilligheten tilbyr.

Administrasjonen vil vurdere å være med Bergen kommune i å se på mulighetene til et samarbeid om et forskningsprosjekt for å belyse situasjonen for papirløse migranter i storbyer.

Forslag til vedtak

Formannskapet tar saken til orientering.

Ragnar Evensen
Rådmann

Wenche Pedersen Dehli
Helse- og sosialdirektør

Bakgrunn for saken:

I forbindelse med sak i bystyret 88/17: Interpellasjon om «papirløse flyktninger» og oppfølging av denne i Helse- og sosialstyresak 56/17 og Formannskapssak 133/17, ble følgende oversendelsesforslag vedtatt:

«Formannskapet ber rådmannen vurdere å fremlegge en sak om å kartlegge hvor mange papirløse personer som bor i Kristiansand, hvor lenge de har vært her og hvilke behov de har. Med bakgrunn i en slik oversikt, ber formannskapet om en sak som tar for seg oppfølging av disse menneskene, inkludert mulig hjelp innenfor de primære behov, samt øvrige behov, som avdekkes.»

I Formannskapets møte 10.01.18 ble det gitt en muntlig orientering fra administrasjonen om situasjonen og ved UDI om gjeldende regelverk. Det ble i møtet vedtatt at administrasjonen skulle komme tilbake med en orienteringssak for å belyse oversendelsesforslaget ytterligere.

I denne orienteringssaken redegjøres det for begrepet «papirløse», jobben som er gjort i forhold til å forsøke å skaffe oversikt over antall personer dette gjelder, hvilke behov de har og oppfølging som tilbys målgruppen. Det er også tatt med at det kan bli muligheter for å være med i storbyforskning om tema «papirløse».

Om begrepet Papirløse

Ulike begreper har blitt brukt for å beskrive en person uten lovlig opphold. I de senere årene har betegnelsen «papirløs» (av fransk) blitt utbredt i Norge. Utover å mangle papirer for lovlig opphold i landet, mangler et fåtall papirløse også identifikasjons-papirer.

Begrepet brukes også av PICUM (the **Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants**), som er et nettverk som består av en rekke organisasjoner i Europa som arbeider for sosiale- og menneskerettigheter for papirløse (undocumented migrants)

<http://picum.org/mission-vision-working-principles/>

Det er ingen offisiell definisjon på begrepet «papirløs», men flere viser til definisjonen som benyttes av NOAS:

«Person som mangler papirer på lovlig opphold i Norge. Begrepet brukes oftest om dem som har bodd lenge i landet uten oppholdstillatelse. Mange papirløse er asylsøkere som har fått avslag, og som av ulike grunner ikke kan eller vil reise tilbake til hjemlandet. Papirløs er ikke en betegnelse på asylsøkere eller flyktninger som mangler identitetspapirer, men personer som mangler oppholds papirer. Å være papirløs er noe annet enn å være statsløs.»

ANTALL OG BOTID

Kristiansand kommune har i dag ingen oversikt over hvor mange «papirløse» som befinner seg i byen utenom de som er i Statlig asylmottak/Alternativt mottak. Antall beboere i alternativt mottak er 30 personer og kriteriet for å komme inn under ordninger var barnefamilier med botid over 4 år i Kristiansand. Flere av familiene har bodd over 7 -9 år i Norge.

I statlige mottak kan det bo personer med avslag på asylsøknaden og lang botid i Norge. Administrasjonen har gjort henvendelser til noen lag/foreninger som kommunen kjenner til jobber med disse problemstillingene. Ingen av organisasjonene kan oppgi antall på om det finnes noen «papirløse» i byen.

NAV er også kontaktet i saken anledning og de har ingen konkrete opplysninger på antall «papirløse».

Politiet har også blitt utfordret til å si noe om problemstillingen (herunder antall) og svarer følgende på spørsmål om de har kjennskap til hvor mange «papirløse» som oppholder seg i Kristiansand:

«Agder politidistrikt har stort fokus på å avdekke utlendinger uten lovlig opphold og utlendinger som begår kriminalitet og dermed risikerer å miste sin oppholds rett. Utlendinger som har ikke fått oppholdstillatelse etter søknad, får vedtak om å forlate riket. Dette er et forvaltningsvedtak som de er pliktig til å følge. Dersom de ikke retter seg etter bestemmelsen i vedtaket kan de risikere å bli tvangs returnert av politiet. Forutsetningen for dette er sannsynliggjort riktig ID og klarert innreise til hjemland eller annet land de har oppholds rett i. Mange personer er i en slik kategori at de er vanskelige å tvangs returnere av norske myndigheter. Det vil ikke si at de ikke selv er i stand til å returnere i henhold til vedtak. De fleste som ikke følger retningslinjene i vedtaket og "går under jorden" er personer som har fått avslag på søknad om beskyttelse som flyktning. Hvor mange av disse som velger å oppholde seg i Kristiansand har politiet ikke oversikt over. (Det vises i denne sammenheng til rapport fra Politiets utlendingsenhet av juni 2017, "Forsvunnet")

Andre utlendinger som oppholder seg i Norge uten oppholdstillatelse eller oppholds rett og som "er gått under jorden" kan være personer som har fått utvisningsvedtak med innreiseforbud til Norge. Det avdekkes til stadighet personer i denne kategorien.»

For ytterligere opplysninger i saken viser politiet til følgende rapport som omhandler asylsøkere som forsvinner fra mottak, grunner til forsvinning, hvordan de forsvinner og hva de gjør om de bor i Norge:

<https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/pu/forsvunnet-asylsokere-som-forsvinner-fra-kjent-adresse.pdf>

BEHOV

Administrasjonen har mottatt informasjon om at Batteriet Sør har hatt møte med noen representanter av ureturnerbare, lengeværende mennesker med endelig avslag. Målet var å kartlegge behovet til disse menneskene.

Det møtte opp 3 kvinner som representanter totalt 7 personer som er i den samme situasjonen. Alle tre har bodd i Norge 7-8 år.

Tema kvinnene var opptatt av var blant annet oppholdstillatelse, norskopplæring, helsehjelp, fritidsaktiviteter/kulturaktiviteter, barnebursdager, klær og utstyr til barna og SFO-tilbud. Representantene forteller at flere benytter seg av KIA kompetanse hvor de lærer norsk og hvor det tilbys barnepass for små barn mens foreldre går på kurs. De savner barnepass for barn over 6 år.

De får noe helsehjelp og hjelp til tannlege, men savner psykologtilbud. De forteller at de må betale for vitaminer og noe utstyr som blir brukt i forbindelse med helseundersøkelser. De blir også bedt om å betale for fødsler.

De benytter seg av fritidsaktiviteter/kulturaktiviteter som sport eller kulturskole, men kollektiv transport er for dyrt hvis det kreves for å komme til aktiviteter. De savner SFO tilbud til småskolebarn.

De fleste benytter seg av Velkomstsenterets norskspråk kafe, leksehjelp og sosiale aktiviteter som tilbys. Gjennom Frelsesarmeen jobber det 2 personer som frivillige. Enkelte ar hatt positive ferieopplevelser gjennom Frelsesarmeen. De har tidligere fått ferie gjennom Røde kors.

De ønsker seg: mer leksehjelp for barn, bedre boligsituasjon slik at de får mer plass og privatliv, busstransport, barnepass mens de er på norskopplæring, støtte til norskprøve, støtte til klær og utstyr for skole-/barnehagestart og støtte som dekker utstyr for nyfødte barn.

Alternativt mottak i Kristiansand kommune

I forbindelse med avvikling av ordinære asylmottaksplasser i Kristiansand sommeren 2017 ble det etablert alternative mottaksplasser for 11 barnefamilier som hadde bodd over fire år i

kommunen. Avtalen går ut på at de skal ha et mottakslignende tilbud med de samme boforholdene og tilbudene som om de hadde bodd i et ordinært mottak.

Kristiansand kommune kan ikke gjøre noe med den formelle statusen (avslag på asylsak /midlertidig opphold med begrensninger) beboerne i alternativt mottak har.

Familiene består av mor/far med to-tre barn og mødre med ett-to barn og flere av familiene bor i leiligheter. Noen mødre med barn bor i egne hus med kun kvinnelige beboere eller i hybelbygg hvor de disponerer eget/egne soverom og deler kjøkken og bad.

Det legges vekt på å sikre barna og derfor har de tilbud om barnehageplass, aktivitetstilbud på lik linje med beboere i asylmottak. Alle skolebarn går på ordinære skoler og kan benytte seg av leksehjelp som skolen tilbyr.

Familiene får utbetalt livsopphold etter UDIs satser og de får nødvendig helsehjelp. I henhold til UDIs regelverk gis det støtte til skole-/barnehagestart. Nyfødte barn får sengetøyspakke og klespenger. Utstyr som seng, vogn, stol etc. kan lånes fra kommunen. Familier som ønsker det benytter seg av de aktivitets- og frivillighetstilbud som byen byr på. Kommunen dekker busskort for beboere som bor utenfor sentrum hvis de ønsker å delta i aktiviteter som krever transport.

De aller fleste av de voksne beboerne har benyttet seg av tilbud om 175 timers asylnorsk og har ingen rettigheter til norskundervisning, men de kan benytte seg av språktilbud som finns i form av kurs, språkkafe o.l.

Alle beboerne følges opp av en kontaktperson og miljøarbeidere i Servicetjenester.

Beboerne har avtale om alternativ mottaksplass ut 2018, men avtalen kan avsluttes før den tid ved bosetting, retur eller flytting til annet mottak/privat.

OPPFØLGING

Personer uten lovlig opphold i Norge har rett til øyeblikkelig hjelp og helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente.

Barns rett til helsetjeneste

Alle barn opp til 18 år har samme rett til helse- og omsorgstjenester som andre barn i Norge, men de har ikke rett til å stå på fastlegeliste.

Voksnes rett til helsetjenester

Personer over 18 år, uten lovlig opphold har rett til øyeblikkelig hjelp og helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente (inkludert svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg, samt abort). Pasienten skal i utgangspunktet betale for helsehjelpen, men det kan ikke kreves forhåndsbetaling. Vedkommende helseinstitusjon eller tjenesteyter skal dekke utgiftene dersom pasienten ikke har betalingsevne.

Rett til smittevern hjelp

Enhver har [rett til smittevern hjelp etter smittevernloven § 6-1](#).

Smittevern hjelp for allmennfarlige smittsomme sykdommer er gratis for alle som oppholder seg i Norge.

Pasienten har rett på:

- *behandling ved allmennfarlig smittsom sykdom*
- *vaksinasjon hvis det er fare for å bli smittet med en allmennfarlig smittsom sykdom*

Kilde: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-12-16-1255>

Helsehjelp til personer med endelig avslag er beskrevet på UDIs hjemmesiders som følgende:

«Personer med endelig avslag og personer uten lovlig opphold har rett til øyeblikkelig helsehjelp og helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente (se forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket §§ 3,5).

Barn under 18 år med endelig avslag har samme rettigheter til helse- og omsorgstjenester som andre barn i Norge, unntatt retten til fastlege.

Gravide har rett til nødvendig helsehjelp før og etter fødselen. Gravide har rett til oppfølging av lege eller jordmor på helsestasjon og rett til å føde på sykehus. Helsehjelp før og etter fødsel er gratis. Sykehus skal ikke kreve betaling for fødsel.»

<https://www.udi.no/asylmottak/jobber-i-mottak/dekning-av-utgifter-til-helse--og-omsorgstjenester-for-beboere-i- asylmottak/#link-10469>

Kristiansand kommunes helsetilbud

Gyldengården helsesenter har som hovedoppgave å gi førstegangs helseundersøkelse til nyankomne asylsøkere og flyktninger. Helsesenteret ivaretar en rekke av de rettigheter som følger av forskriftene. Det gis tjenester til «papirløse»/andre som ikke har et fastlegetilbud og som oppsøker helsesenteret. Personer uten fastlege som oppsøker helsesenteret får nødvendig helsehjelp. Gyldengården helsesenter har fått tilskuddsmidler til å ansette psykolog og det planlegges nå hvordan gjøre best nytte av denne stillingen.

Administrasjonen er kjent med at personer uten fastlege får nødvendig helsehjelp fra andre kommunale helsetjenester som helsesøstre, fastleger, legevakt etc.

Frivilligheten

Mange lag og foreninger i Kristiansand tilbyr aktiviteter, mat, sosialt samvær og hjelp av forskjellig slag. Tilbudene er åpne for alle som ønsker å benytte seg av disse. Beboere i asylmottak/alternativt mottak får informasjon om hvilke tilbud som finns og som de kan velge å benytte seg av.

Kirkens bymisjon samler inn informasjon og samordner aktiviteter i en kalender for hver måned:

April 2018.pdf

ANDRE KOMMUNER

Oslo kommune

Oslo kommune har innvilget økonomisk støtte til Oslo Røde kors og Stiftelsen Kirkens bymisjon Oslo som driver Helsesenter for papirløse migranter. All helsehjelp er gratis.

<https://www.aftenposten.no/osloby/i/W4LL2/Helsesenter-for-papirlose-far-offentlig-stotte-for-forste-gang>

Bergen kommune

Administrasjonen har vært i kontakt med Bergen kommune og fått informasjon om at politikerne i Bergen også har vært opptatt av situasjonen til «papirløse» mennesker. Bergen kommune har heller ikke oversikt over hvor mange som er i denne gruppen men det dreier seg i stor grad om tidligere asylsøkere med avslag som ikke kan eller vil returneres til hjemlandet, eller andre som har tillatelser som er utgått. Byrådet er opptatt av den humanitære situasjonen til alle som oppholder seg i byen – også papirløse. I det foreløpige

planarbeidet har de skissert tre tiltak som gjelder denne gruppen: økonomisk støtte til helsehjelp, ta opp situasjonen for papirløse migranter med nasjonale myndigheter og i internasjonale fora, og ta initiativ til et forskningsprosjekt for å belyse situasjonen for papirløse migranter i storbyene.

Bergen kommune ønsker i neste planperiode å ta initiativ til å diskutere problemstillinger rundt denne gruppen med andre større byer i Norge og sentrale myndigheter. De kan tenke seg å invitere Kristiansand kommune til å se på mulighetene til et samarbeid om et forskningsprosjekt for å belyse situasjonen for papirløse migranter i storbyer.

Vurdering

Det er ikke mulig å gi noe klart svar på hvor mange «papirløse» personer som oppholder seg i Kristiansand kommune. Det som kan dokumenteres er de 30 personene som oppholder seg på kommunens Alternative mottak og noen enkeltpersoner i Statlige asylmottak.

Når det gjelder øvrige personer som kan omtales som papirløse har disse personene svært liten interesse av å være synlige og det gjør det jo også utfordrende å kunne si noe klart om et antall, hverken i Norge eller mer lokalt i Kristiansand.

Når det gjelder helsesituasjonen til denne gruppen ivaretar Gyldengården helsesenter en rekke av de rettigheter som følger av forskriftene. Helsesenteret har som hovedoppgave å gi førstegangs helseundersøkelse til nyankomne asylsøkere og flyktninger. Men det gis også tjenester til målgruppen/andre som ikke har et fastlegetilbud og som oppsøker helsesenteret. Gyldengården helsesenter har fått tilskuddsmidler til å ansette psykolog.

Andre kommunale helsetjenester gir også tilbud til målgruppen.

Kristiansand kommune kan ikke gjøre noe med den formelle statusen (avslag på asylsak /midlertidig opphold med begrensninger) beboerne i alternativt mottak/asylmottak har.

Personer som bor i Alternativt mottak/Statlig asylmottak får dekket primære behov gjennom mottakene og kan benytte seg av frivillighetens tilbud om aktiviteter, sosialt samvær, mat etc.

Andre papirløse kan også benytte seg av de tilbud som frivilligheten tilbyr.

Administrasjonen vil vurdere å være med Bergen kommune i å se på mulighetene til et samarbeid om et forskningsprosjekt for å belyse situasjonen for papirløse migranter i storbyer.

Punkt 25/18: SFO- ordningen for fysisk- og psykisk utviklingshemmede fra 5. trinn

Dato 12. mars 2018
Saksnr.: 201802880-1
Saksbehandler Kristin Slaaen Svendsen

Saksgang

Oppvekststyret
Helse- og sosialstyret
Bystyret

Møtedato

24.04.2018
17.04.2018
25.04.2018

SFO- ordningen for fysisk- og psykisk utviklingshemmede fra 5. trinn

Sammendrag

Følgende verbalforslag ble vedtatt i Handlingsprogram 2017- 2021; «*Det fremmes en sak om å omdefinere SFO-ordningen for fysisk- og psykisk utviklingshemmede fra 5. klasse og oppover, som et avlastningstilbud.*»

SFO fra 5. trinn og ut videregående skole gis i dag i hovedsak som et universelt tilbud og sikkerhetsnett for elever med fysisk eller psykisk utviklingshemming som har sin skolehverdag på kompetanseavdelingene. SFO tilbudet er hjemlet i opplæringsloven § 13-7. Kommunene pålegges å ha et tilbud om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1- 4 trinn, og for barn med særskilte behov for 1-7 trinn. Kristiansand kommune har valgt å utvide SFO tilbudet ut over opplæringslovens krav, til også å omfatte ungdom med særskilte behov i 8 – 10 klasse (SFO) og i videregående skole (etterskolefritidsordning ESO). Ordningen har foreldrebetaling tilsvarende ordinær SFO sats, p.t. kr. 2.963 per. mnd. for full plass. Avlastning reguleres gjennom helse- og omsorgsloven og tildeles etter en individuell skjønnsmessig vurdering av det enkelte barn og families behov. Dagen SFO tilbud er ikke til hinder for at foresatte også kan søke avlastning etter Helse og omsorgsloven.

Etter rådmannens vurdering vil det å endre ordningene fra SFO til avlastning føre til et dårligere tilbud til en samlet brukergruppe, bl.a. fordi dagens SFO tilbud også omfatter elever som ikke nødvendigvis vil ha rett på avlastning eller avlastning i det omfanget som SFO ordningen tilbyr.

I HP 2018 -2022 har Bystyret bevilget 1 mill. til å redusere foreldrebetalingen i SFO. Rådmannen foreslår at den økte bevilgningen benyttes til å redusere foreldrebetaling for elever fra 5 trinn med 50 %.

Forslag til vedtak

- 1) SFO tilbudet videreføres for elever med fysisk og psykisk utviklingshemming.
- 2) Foreldrebetaling reduseres med 50 % på SFO fra 5. trinn

Ragnar Evensen
Rådmann

Svein Ove Ueland
Oppvekstdirektør

Wenche P. Dehli
Helse- og sosialdirektør

Vedlegg:
Skriv inn vedlegg.

Bakgrunn for saken

Kristiansand kommune tilbyr skolefritidsordning for alle barn på 1. til 4. trinn og for barn med særskilte behov fra 5. trinn og til de har fullført ungdomsskole og videregående skole. Tilbudet etter 4 trinn gis i hovedsak på kompetanseavdelingene på Krossen, Hellemyr og på de videregående skolene KKG (Kristiansand katedralskole Gimle) og Kvadraturen skolesenter. SFO tilbudet er hjemlet i opplæringsloven § 13-7. Kommunene pålegges å ha et tilbud om skolefritidsordning før og etter skoletid for 1- 4 trinn, og for barn med særskilte behov for 1-7 trinn. Opplæringsloven fastslår at kommunen kan ta foreldrebetaling for nevnte grupper.

Kommunen har valgt å utvide ordningen for ungdom med særskilte behov, som en skolefritidsordning (SFO) i kompetanseavdelingene i ungdomsskolen og en etterskoletidsordning (ESO) for elever i videregående skole. Ordningen har foreldrebetaling.

Dette er fremmet et verbalforslag i forbindelse med HP 2017-21

Verbalforslag:

«Det fremmes en sak om å omdefinere SFO-ordningen for fysisk- og psykisk utviklingshemmede fra 5. klasse og oppover, som et avlastningstilbud.»

I «Handlingsplan for tjenester til mennesker med kognitiv funksjonsnedsettelse» er ordningene er det stilt spørsmål om ikke tilbudet burde karakteriseres som avlastning og ikke SFO tilbud og at man bør vurdere innholdet i ordningen.

Handlingsplanen beskriver; *«saken bør ses i sammenheng med vedtak som ble fattet i 2013 i forbindelse med sak om gratis SFO for funksjonshemmede barn:*

- 1. Det innføres ikke gratis SFO for elever over 4. trinn med spesielle behov*
- 2. Formannskapet ber Helse- og sosialdirektøren vurdere om tilbudet etter skoletid for de eldste elevene (videregående) egentlig er å anse som avlastningstiltak og ikke SFO.»*

På bakgrunn av dette er det satt ned en arbeidsgruppe bestående av ledere og rådgivere fra oppvekst- og helse- og sosialsektoren for å utrede saken.

Saksopplysninger:

Ansvar for SFO til fysisk og psykisk utviklingshemmede ligger i dag hos rektor på den aktuelle grunnskole, det gis også et utvidet tilbud i kompetanseavdelingene på Hellemyr og Krossen. Tilbudet til ungdom i ungdomsskolen er knyttet til Krossen og Hellemyr skole. For elever i videregående skoler er SFO levert fra tjenester til funksjonshemmede barn i helse- og sosialsektoren ved oppfølgingstjenesten. Oppfølgingstjenesten leier lokaler av Kvadraturen skolesenter og på Hellemyr skole for å kunne gi tilbud til ungdommene i målgruppene. Elever med tilhørighet på Kvadraturen skolesenter har sitt tilbud på skolen, elever på KKG (Kristiansand Katedralskole Gimle) transporteres enten til Kvadraturen eller leid lokale på Hellemyr bydelshus.

Det finnes ingen sentrale føringer på SFO for elever på ungdomsskole eller videregående skole etter opplæringsloven. Landets kommuner praktiserer tildeling av SFO eller avlastning ulikt. Noen kommuner tilbyr avlastning etter skoletid for elever fra 7. trinn, andre kommuner skiller på tilbudet mellom grunnskole og videregående skole. Det er ulik praksis også på foreldrebetaling, i noen kommuner er SFO tilbud gratis fra 5. trinn og ut videregående skole, andre kommuner gjør som Kristiansand og krever foreldrebetaling. Kristiansand kommune har valgt et universelt tilbud hvor alle som har behov for utvidet SFO får et tilbud og foresatte trenger ikke å søke om avlastning. På denne måten sikrer kommunen at elever som etter gitte kriterier har behov for tilsyn og omsorg etter skoletid får det. I dagens SFO ordning, til barn med funksjonsnedsettelse, gis det et tilbud også i skolens ferier. Dette bidrar til

forutsigbarhet for både elevene og foresatte. Det tilbys ikke SFO før skolestart på morgen for elever i videregående skoler. Det har vært forsøkt etablert SFO før skolestart, i samarbeid med de videregående skolene, med dette har av praktiske årsaker ikke latt seg løse.

Målsettingen med dagens utvidede SFO ordning er å lære og mestre ut fra egne ressurser og forutsetninger. Det skal skapes fellesskapsopplevelser, med vekt på sosial kompetanse.

Avlastning:

Retten på avlastning for funksjonshemmede barn er forankret i Lov om helse- og omsorgstjenester § 3-6 første ledd nr. 2 «for personer med foreldreansvar for hjemmeboende barn under 18 år med nedsatt funksjonsevne».

Videre beskrives det i § 3-6

Kommunens ansvar overfor pårørende:

Til personer med særlig tyngende omsorgsarbeid skal kommunen tilby nødvendig pårørendestøtte blant annet i form av:

- *Opplæring og veiledning*
- *Avlastningstiltak*
- *Omsorgstønad*

For å få tildelt avlastning etter Helse- og omsorgsloven må foresatte søke om tjenesten. Bolig og tjenestetildeling i helse- og sosialsektoren vurderer søknader individuelt og tildeler tjenester etter Helse- og omsorgstjenesteloven.

Grunn – og hjelpestønad:

Foreldre til barn med funksjonsnedsettelse kan ha krav på grunn- og hjelpestønader fra NAV. Grunnstønad skal dekke nødvendige ekstrautgifter på grunn av varig skade, sykdom, funksjonshemming eller medfødt misdannelse. Hjelpestønad kan gis ved behov for langvarig, privat pleie og tilsyn på grunn av sykdom, skade eller medfødt funksjonshemming. Forhøyet hjelpestønad gis til foresatte med barn under 18 år som har et pleie- og tilsynsbehov som er vesentlig større enn det som dekkes av ordinær hjelpestønad.

Transport til og fra SFO:

Transport fra hjem til SFO for barn med funksjonsnedsettelse organiseres av AKT (Agder kollektiv transport). Kommunen delfinansierer transport hjemmet i Lov om grunnskolen og videregående opplæring;

*§ 7-3. Skyss for funksjonshemma og mellombels skadde eller sjuke;
«Elevar som har plass i skolefritidsordninga, jf. opplæringslova § 13-7, og som på grunn av funksjonshemming eller mellombels skade eller sjukdom har behov for skyss, har rett til skyss til og frå skolefritidsordninga. Retten omfattar ikkje skyss i skoleferiane. Retten til skyss gjeld uavhengig av avstanden mellom heimen og skolefritidsordninga».*

Transport i skolens ferier er ikke dekket av skyssordningen og foresatte må selv sørge for at barn kommer til og fra SFO.

Ved avlastning etter Helse- og omsorgsloven dekker kommunen transport.

Innspill fra Rådet for funksjonshemmede:

Rådet for funksjonshemmede har gitt innspill til saken i eget møte. Det er primært to problemstillinger som løftes frem:

- 1) Finansiering: rådet mener at likhetsprinsippet bør gjelde, dvs. ingen foreldrebetaling fra 5. trinn og ut videregående skole. Det vektlegges at foreldrebetalingen blir en betydelig sum i årenes løp og at hjelpestønad er ment å dekke pleie og tilsyn i privat regi.

- 2) Innhold/ kvalitet i tilbudet: rådet ber om et mer differensiert tilbud til ungdom (fra ungdomsskole og videregående). Dette siden de opplever at tilbudet for en liten gruppe ungdom per dags dato ikke er tilpasset behovet for aktiviteter.

Rådet for funksjonshemmede løfter frem muligheten for å tilby brukerstyrt personlig assistent (BPA) eller avlastning som alternativ til SFO. Rådet beskriver tilbudet som gis på kompetanseavdelingene i skoler som godt for de aller fleste elever. Målgruppen for tiltakene er sammensatt og elevene har et ulikt funksjonsnivå, det er derfor viktig at tilbudet som gis er differensiert. Det er fra rådets side ønskelig med både fritids- og kulturtilbud og deltakelse i arbeid eksempelvis på pleie og omsorgsinstitusjoner med følge av BPA. Et slikt utvidet og tilpasset tilbud vil gjelde en liten gruppe ungdom som ikke opplever tilbudet som gis i dag som tilfredsstillende. Ønsket om å benytte BPA i etter skoletidsordningen har blitt drøftet i arbeidsgruppen. BPA er ikke en universell ordning, men tjenesten gis på bakgrunn av en individuell vurdering av rettigheter beskrevet i Helse og omsorgstjenesteloven og Lov om pasient- og brukerrettigheter. BPA er ikke en del av verbalforslaget og drøftes derfor ikke videre i denne saken

Rådet etterspør en tydelig definisjon av målgruppen for avlastning/SFO/ESO og foreslår også at eventuell endring i tilbudet kan prøves ut som et avgrenset prosjekt, for så å evaluere tiltak og tjenestetilbudet.

Økonomi:

Kristiansand kommunes kostnader for elever i kompetanseavdelingenes SFO (1-10 trinn) i 2016 var totalt kr. 12 142 088, foreldrebetaling utgjorde kr. 2 723 649. For SFO i videregående var samlede utgifter på 2 181 043, men foreldrebetaling og refusjoner utgjorde kr 512 787.

	Utgifter	Foreldrebetaling	Kommunens utgifter
SFO	12 142 088	2 723 649	9 418 439
SFO videregående	2 181 043	327851	1 853 192
Samlet	14 323 131	3 051 500	11 271 631

I budsjettet for 2018 er det lagt inn 1 000 000 kr for å redusere foreldrebetalingen for elever som benytter SFO fra 5. trinn. I tillegg er det gjort et bystyrevedtak på inntektsgradering av foreldrebetaling i SFO. Inntektsgradering vil gjelde for alle elever på 1.-4. trinn, inkludert kompetanseavdelingene fra høsten 2018.

Vurdering:

Om endring:

Dagens SFO ordning fra 5. trinn favner en bred brukerguppe og gis som et universelt tilbud til barn med fysisk og psykisk utviklingshemming og strekker seg ut over de rettigheter elever har etter Opplæringsloven. Administrasjonen vurderer at det tilbudet som gis i SFO fra 5. trinn er et godt tilbud og ses som et sikkerhetsnett for brukerguppen. Tilbudet gis til flere elever enn de som har rett på avlastning etter Helse- og omsorgsloven. SFO tilbudet sikrer kontinuitet med tanke på ferier, personell og sted. Rådet for funksjonshemmede har uttrykt i møte at ordningen er tilpasset de aller fleste elevene som benytter SFO tilbudet. De gir også uttrykk for at en endring i ordningen ikke må bli redusert for noen av elevene som i dag benytter tilbudet. Administrasjonen kan ikke gi en garanti for at alle som i dag får et tilbud i SFO vil få et tilsvarende tilbud hvis ordningen endres til avlastning. Tildeling av avlastning følger vurdering av rettigheter i helse – og omsorgsloven og tildeles etter individuell vurdering i den enkelte sak og det vil derfor bli individuelle utfall i tildelinger i de ulike sakene.

Dersom dagens SFO ordning omdefineres til avlastning, vurderer administrasjonen at det samlede tilbudet til denne brukerguppen vil kunne bli dårligere. Noen av elevene som i dag får SFO tilbud vil ikke ha lovmessig rett til avlastning etter Helse- og omsorgsloven og foresatte og elever vil ved en endring av utvidet SFO ordning kunne stå uten det tilbud etter

skoledagens slutt. Det presiseres at det dagens ordning med utvidet SFO ikke er til hinder for at foresatte kan søke avlastningstilbud istedenfor SFO.

En reduksjon i antallet elever som benytter SFO som følge av at den omdefineres til avlastning kan medføre større uforutsigbarhet i drift av ordningen med tanke på budsjettering og især personell.

Det er i handlingsplanprogrammet for 2018 lagt inn forslag fra helse- og sosialsektoren om bygging av et nytt dagsenter. I planlegging av et nytt dagsenter ønsker man å vurdere SFO tilbudet til denne elevgruppen i videregående skole. Dette vil kunne sikre større kontinuitet i overgangen til dagtilbud etter videregående skole for store deler av brukergruppen. Innholdet i et nytt tilbud for ungdom i videregående skole må vurderes før etablering, men en samlokalisering med dagsenter vil kunne åpne muligheter for å gi et individuelt tilpasset tilbud.

Det er for enkelte foresatte utfordrende med transport til og fra SFO i skolens ferier. Dette gjelder særlig lavinntektsfamilier som ikke disponerer egen bil. Oppvekstsektoren ønsker å utarbeide kriterier med mulighet for dekning av transportutgifter også i skolens ferier innenfor eksisterende rammer.

Definering av brukergruppe SFO:

Rådet for funksjonshemmede har uttrykt et ønske om en tydelig definering av brukergruppen for SFO fra 5. trinn. I dag tildeles tilbudet av rektor og SFO leder på den enkelte grunnskole og tjenesteleder/leder SFO i tjenester for utviklingshemmede etter ønske fra foresatte. Ved tildeling av SFO fra 5 trinn for elever i nærskolene foreligger det kriterier for tildeling og økonomisk kompensasjon fra sektor til skole. Kriteriene er:

1. Eleven må ha sakkyndig uttalelse om behov for særskilt tilrettelegging av store deler av opplæringstilbudet både faglig og sosialt med pedagog/assistent/fagarbeider for å komme i betraktning.
2. Hvis en elev må ha tilsyn grunnet medisinske årsaker, får skolen tildelt midler i samsvar med den dekning de ville fått i skoletiden (jfr. Oppvekststyrevedtak). Kriteriet behov for en 1-1 dekning i stort omfang pga. spesielle medisinske diagnoser er så strengt at det må være fare for liv/helse.
3. Hvis en elev ikke kommer inn under punkt 1 og/eller 2, avvises søknaden. Dette gjelder også for de elever som har rett til spesialundervisning etter § 5.1.
4. Det er ut fra skolens meldinger og etter beste evne, tatt hensyn til muligheten for samordning

Nærskolene følger kriterier som beskrevet for elever med behov for utvidet SFO på grunn av fysisk og psykisk utviklingshemming.

Etter dagens ordning får de som ønsker det et tilbud om SFO i kompetanseavdelingene. For øvrig er brukergruppen todelt, en gruppe elever med multifunksjonshemming med tydelig definerte behov og en mer sammensatt gruppe. I den sammensatte gruppen kan det være elever med diagnoser som Downs syndrom, Asberger, uspesifikke utviklingsforstyrrelser osv. For mange av elevene vil det være vanskelig å være hjemme alene etter endt skoledag og det vil være et behov for tilsyn av voksne. Siden elevene som benytter SFO fra 5.trinn er ulike, og de har ulike behov er det vanskelig å lage tydelige kriterier for hvem som skal få tilbud om SFO. Det må gjøres en individuell vurdering av den enkeltes behov i samarbeid med foresatte og eleven.

Økonomi:

Elever som benytter utvidet SFO har tildelt plass tilpasset eleven og foresattes behov. Det er stor variasjon i antallet dager hver enkelt elev benytter tilbudet, som følge av det varierer også foreldrebetalingen.

Beregning foreldrebetaling oppvekstsektoren ut fra antall elever per dags dato:

Foreldrebetaling	Hellemyr	Krossen	totalt
5-7 trinn	130735	439825	570560
Ungdom	32593	251284	283877
Samlet foreldrebetaling grunnskole			854437

Beregning av foreldrebetaling Helse- og sosialsektoren ut fra antall elever per dags dato

ESO (Etter skoletidsordning)			328000
-------------------------------------	--	--	--------

Samlet foreldrebetaling

1182437

I handlingsprogrammet for 2018 – 2022 ble det bevilget kr 1 000 000 kr til å redusere foreldrebetalingen for barn i utvidet SFO. Reduksjonen vil gjelde fra oppstart skoleåret 2018/19.

Bevilgningen på en million kroner kan brukes på flere måter:

- 1) Inntektsgradering fra 5-7 trinn og den bevilgede million brukes til ungdomsgruppen fra 8 trinn og til elever er 18 år/ ESO tilbudet. Ordningen fra 5-7 trinn følger lovverk, som åpner opp for foreldrebetaling. Tilbudet til elever fra 8 trinn og til elevene er 18 år vil dermed være uten foreldrebetaling.
- 2) Foreldrebetaling bortfaller helt fra 5 trinn og til elevene fyller 18 år.
- 3) Foreldrebetaling reduseres med 50 % i utvidet SFO fra 5 trinn.

Ved en reduksjon eller bortfall av foreldrebetaling kan det bli økt etterspørsel etter SFO, det må tas høyde for i vurdering av bruk av midlene siden foreldrebetaling bare utgjør en liten del av kostnadene med ordningen. En økning eller endring i etterspørsel for SFO ut fra dagens tildeling vil føre til økte utgifter for sektorene, og vil måtte kompenseres i budsjetter.

Rådmannen anbefaler etter en samlet vurdering av faglige og økonomiske forhold at tilbudet i utvidet SFO/ESO videreføres, med en reduksjon i foreldrebetaling på 50 % av ordinær pris for elever fra 5. trinn.